

ZÂHİRÎ VE BATINÎ İLİM (4)

(...dünden devam)

A) Gazâlî'nin Görüşü:

Şimdi burada Gazâlî'nin, mükâşefe ilmi konusundaki görüşlerini sunmak istiyoruz. Gazâlî Hazretleri diyor ki:

"Mükâşefe ilmi, kötü sıfatlardan temizlenmiş kalbde görünen bir nûrdan ibârettir. O nur sayesinde daha önce duyulan, fakat mânâsı anlaşılamayan birçok husus anlaşılır. Bu nûr ile Allah'ın zâtını, kalıcı, eksiksiz sıfatlarını, fiillerini, dünyâ ve âhireti yaratmaktaki ve âhireti dünyâdan sonraya koymasındaki hikmetini; peygamberliğin ve peygamberin vahy ve şeytânın; meleklerin ve şeytânların mânâlarını; şeytanların insanlara düşmanlıklarının nasıllığını; meleğin peygamberlere nasıl görüldüğünü; peygamberlere nasıl vahy geldiğini; göklerin, yerin melekûtunu; kalbin mâhiyetini; kalbde melek ve şeytân askerlerinin çarpışmalarının nasıllığını; melek dürtüsüyle şeytân dürtüsü arasındaki farkı; cennet, cehennem, kabir azâbı, sırât, mîzân ve hesabın mânâsını; Allah'ın: *"Kitâbını oku! Bugün kendi kendinin hesabını görebilirsin!"* (İsrâ: 14)

"Âhiret yurdu bilseler, işte gerçek hayât odur" (

'Ankebût: 64)

sözlerinin mânâsını, Allah ile buluşmanın, O'nun yüzüne bakmanın, O'na yaklaşmanın ve benzeri daha pek çok şeyin mânâ ve mâhiyetini bilmek, anlamak mümkün olur.

Çünkü bunları tasdîk eden halk çeşitli görüşlerdedir:

Kimine göre bunların hepsi misallerden (benzetmelerden) ibâret-tir. Allah'ın sâlih kullarına hazırladığı nimetler: gözün görmediği, kulağın işitmediği, insanın hatırandan geçmeyen şeylerdir. Halkın bildiği, sadece cennet nimetlerinin sıfat ve isimleridir. Bunların hakikatini bilemezler.

Kimine göre bunların bir kısmı misaldir, bir kısmı da bunları anlatan kelimenin bildirdiği kavramlara uygundur.

Kimine göre Allah'ı bilmenin sureti, beşerin, O'nu bilmekten âciz olduğunu bilmektir.

Biz, mükâşefe ilmiyle, bu anılan şeylerin üzerindeki perdelerin kalkıp, bunların hakikatinin, şüpheyeye yer bırakmayacak biçimde açıkça ortaya çıkmasını kasdediyoruz. İnsanın cevheri, bu keşfe erecek kabiliyettedir. Eğer kalb aynasının üstüne dünyâ pası ve kazûrâtı çökmemiş olsa, insan cevheri, bu hakikatleri görebilir.

İşte bizim "Âhiret yolu ilmi" ile kasdettiğimiz şey, kalbin üzerine çöküp Allah'ın zâtının, isimlerinin, sıfatlarının ve fiillerinin hakikatlerini görmeğe engel olan bu pislikleri temizlemek, kalb aynasının paslarını silmektir. Bu aynayı temizlemek, pasını silmek de kalbi şehvetlerden çekmek, her hallerinde peygamberlerin izinde gitmek ile olur. Kalb, temizliği ve Hak tarafına yöneldiği ölçüde hakikatler onda parlamaya başlar. Bunun da riyâzattan başka yolu yoktur.

(devamı yarın..)